

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Стаття надійшла до редакції [Article received /

Статья поступила в редакцию] – 17.05.2017 р.

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат] – 23.05.2017 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригинальность текста] – 93,91 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2017.32.11>

УДК 811.134.2'81'42

ВІДНОШЕННЯ У СИСТЕМІ МОДАЛЬНИХ ЗНАЧЕНЬ КОГНІТИВНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ІМОВІРНОСТІ (на матеріалі італійської мови)

Валерія Ігорівна Охріменко (м. Київ, Україна)
valeriaaisabella@ukr.net

Доктор філологічних наук, професор, професор кафедри романської філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено взаємовідношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного модального поля імовірності на матеріалі італійської мови. Система модальних значень модального поля імовірності організована за континуально-градуальним принципом: 1) епістемічна можливість; 2) контамінація епістемічної можливості й епістемічної імовірності; 3) епістемічна імовірність (прототип); 4) контамінація епістемічної імовірності й епістемічної необхідності; 5) епістемічна необхідність. Аналіз мікротексту функціонування мовних засобів вираження кожного з модальних значень свідчить про структурування модального поля за принципом континуальності, що полягає у поступовому зростанні визначеності епістемічного стану знання суб'єкта (від потенційної незаданості до детермінованості). В інтерпретації фрагменту дійсності суб'єктом спостерігається поступове зміщення від полікаузальності до монокаузальності, що посилюється із зменшенням залежності епістемічного модусу від емотивного, елімінації суб'єктивних чинників (емоційний стан, емоційно контамінований намір), зростанням питомої ваги об'єктивних чинників

© Охріменко В. І. [Охрименко В. И.] valeriaaisabella@ukr.net

Відношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного поля необхідності (на матеріалі італійської мови) (Українською)

[Отношения в системе модальных значений когнитивно-семантического поля вероятности (на материале итальянского языка) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

(відсторонена оцінка, опора на логічну зумовленість).

Ключові слова: модальне поле, епістемічна імовірність, смислова структура, контамінація.

RELATIONS IN THE SYSTEM OF MODAL MEANINGS OF THE COGNITIVE-SEMANTIC FIELD OF PROBABILITY (in Italian)

Valeria I. Okhrimenko (Kyiv, Ukraine)
valeriaisabella@ukr.net

DSc (Philology), Professor at Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article focuses on the correlation in the system of modal meanings of the cognitive-semantic modal field of probability in Italian. The system of modal meanings of probability modal field is organized according to the principle of continuity and gradualism: 1) epistemic possibility; 2) contamination of epistemic possibility and epistemic probability; 3) epistemic probability (prototype); 4) contamination of epistemic probability and epistemic necessity; 5) epistemic necessity. The analysis of microtext functioning of modal means that express each of modal meanings permit to state that the modal field of probability is structured according to the principle of continuity. This principle consists in the progressive growing of definiteness of epistemic state of subject (from virtual indefiniteness to definiteness). In the interpretation of a fragment of reality by a subject of modal evaluation it is possible to observe a gradual displacement from polycasuality to monocausality that rises as the dependence of epistemic modus on subjective factors (emotional state, design emotionally contaminated) diminishes, and the proportion of objective factors (evaluation made from a neutral position, support on the logical conditionality) rises.

Keywords: modal field, epistemic probability, sense structure, contamination.

(Problems of linguistic semantics)

Relations in the system of modal meanings of the cognitive-semantic field of probability (in Italian) (in Ukrainian)
[Vidnoshennja u systemi modal'nyh znachen' kognityvno-semantychnogo polja neobhidnosti (na materiali italij's'koi' movy)]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I.] valeriaisabella@ukr.net

ОТНОШЕНИЯ В СИСТЕМЕ МОДАЛЬНЫХ ЗНАЧЕНИЙ КОГНИТИВНО-СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ ВЕРОЯТНОСТИ
(на материале итальянского языка)

Валерия Игоревна Охрименко (г. Киев, Украина)
valeriaisabella@ukr.net

Доктор филологических наук, профессор кафедры романской филологии
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье исследовано взаимоотношение в системе модальных значений когнитивно-семантического модального поля вероятности на материале итальянского языка. Система модальных значений модального поля вероятности организована по принципу континуальности и градуальности: 1) эпистемическая возможность; 2) контаминация эпистемической возможности и эпистемической вероятности; 3) эпистемическая вероятность (прототип); 4) контаминация эпистемической вероятности и эпистемической необходимости; 5) эпистемическая необходимость. Анализ микротекста функционирования языковых средств выражения каждого из модальных значений свидетельствует о структурировании модального поля по принципу континуальности, который состоит в постепенном возрастании определенности эпистемического состояния знания субъекта (от потенциальной незаданности к детерминированности). В интерпретации фрагмента действительности субъектом наблюдается постепенное смещение от поликаузальности к монокаузальности, которое усиливается по мере уменьшения зависимости эпистемического модуса от эмотивного, элиминации субъективных факторов (эмоциональное состояние, эмоционально контаминированное намерение), возрастания удельного веса объективных факторов (отстраненная оценка, опора на логическую обусловленность).

Ключевые слова: модальное поле, эпистемическая вероятность, смысловая структура, контаминация.

© Охріменко В. І. [Охрименко В. И.] *valeriaisabella@ukr.net*

Відношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного поля необхідності (на матеріалі італійської мови) (Українською)

[Отношения в системе модальных значений когнитивно-семантического поля вероятности (на материале итальянского языка) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>**Вступ**

Синергетична парадигма лінгвістичних знань уможливорює комплексний підхід до дослідження мовних категорій, зокрема такої суперечливої і складної категорії, як модальність, і дозволяє уніфікувати підходи, що традиційно розділялися у мовознавстві, зокрема, онтологію і гносеологію, об'єктивність і суб'єктивність.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю комплексного дослідження категорії модальності у сучасній лінгвістиці, що носить поліпарадигмальний характер.

Мета дослідження полягає у визначенні відношень у системі модальних значень, що структурують когнітивно-семантичне модальне поле імовірності в аспекті встановлення особливостей мікротексту функціонування мовних засобів їх вираження.

Об'єктом дослідження є мікротекст функціонування засобів вираження модальних значень когнітивно-семантичного поля імовірності.

Предметом дослідження є дискретизація смислового простору мікротексту функціонування засобів вираження модальних значень когнітивно-семантичного поля імовірності.

Матеріалом дослідження обрані художні твори італомовних авторів, а також публіцистичні видання.

Наукова новизна роботи полягає у першій спробі розкриття смислової структури модального засобу в аспекті встановлення взаємозалежності між його семантикою як згорнутою структурою та параметрами мікротексту його функціонування.

Основний зміст

У концепції функціонально-семантичного поля (ФСП) О. В. Бондарко у результаті проекції логіко-поняттєвих категорій на мовні здійснюється аналіз семантичних категорій граматики і семантичних функцій різнорівневих мовних одиниць та вивчається їх функціональна взаємодія. Функціональний аспект мовних одиниць досліджується з опорою на мовне середовище (оточення одиниці мови у системі) і позамовне середовище (зв'язок із контекстом та реалізацією у мовленні) [1, с. 5–14]. У зазначеній концепції вводяться поняття функціонально-семантичного поля та категоріальної ситуації. ФСП визначається як “угруповання граматичних і строевих лексичних одиниць, а також комбінованих (лексико-синтаксичних і т. п.) засобів даної мови, що взаємодіють на основі спільності їх семантичних функцій” [1, с. 11]. ФСП як сукупність мовних одиниць, організованих за польовим принципом, з наявністю ядра та периферії, сполучається з категоріальною ситуацією, яка визначається як “типова

(Problems of linguistic semantics)

Relations in the system of modal meanings of the cognitive-semantic field of probability (in Italian) (in Ukrainian)

[Vidnoshennja u systemi modal'nyh znachen' kognityvno-semantychnogo polja neobhidnosti (na materialy italij's'koj movy)]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I.] valeriaisabella@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

(...) змістова структура, що ґрунтується на певній семантичній категорії і ФСП, що утворюється ним у даній мові” і “є одним з аспектів загальної ситуації, який передається висловленням, однією з його категоріальних характеристик (аспектуальною, темпоральною, модальною, локативною і т. п.)” [1, с. 12]. У концепції ФСП О. В. Бондарка модальне значення достовірності мікрополя імовірності ґрунтується на ступені впевненості мовця в істинності пропозиції і поділяється на два різновиди: епістемічної можливості та епістемічної необхідності.

На відміну від концепції О. В. Бондарка, у якій категоріальні характеристики розглядаються окремо (аспектуальна, темпоральна, модальна, локативна), ми розглядаємо модальність як глобальну категорію, при дослідженні якої мають враховуватися, зокрема, і аспектуальність, і темпоральність і локативність. Тому у нашому дослідженні ми не обмежуємося рівнем модального висловлення, а розглядаємо його найближче оточення – мікротекст (3-5 висловлень). На наш погляд, модальні значення епістемічної імовірності знаходяться на шкалі ‘можливість – імовірність (прототип) – необхідність’; континуальний принцип структурування модальних значень відображається у виділенні не лише модальних значень епістемічної можливості, імовірності та необхідності, але також і контамінованих модальних значень: можливості – імовірності та імовірності – необхідності.

У нашій концепції когнітивно-семантичного модального поля (КСП) [2] поле тлумачиться як багаторівнева структура: модальне поле – модальне значення – модальна одиниця (вираження категорії модальності на мовному рівні) – функціонально-семантичний варіант (визначається для конкретного мовного засобу вираження модальності на основі аналізу мікротексту). В основі модального поля імовірності знаходиться поняття ‘дійсність’, пов’язане з опозицією “уявлення про дійсність vs співвіднесення з дійсністю”. Шкалою виміру модального поля є епістемічний стан суб’єкта модальної оцінки. Крайніми точками відліку є епістемічний стан незнання та епістемічний стан знання, а домінантним модусом модального поля – епістемічний. Основною характеристикою поля є уявлення про дійсність *різного ступеня повноти*, що вербалізується в мовних засобах з епістемічною семантикою. Кардинальною відмінністю нашої концепції від усіх існуючих є те, що ми виносимо **принцип поля на рівень мікротексту функціонування мовної одиниці**.

Визначеність шкали виміру для модальних значень КСП імовірності – епістемічний стан суб’єкта, що підлягає модальній оцінці, не означає, що має аналізуватися лише епістемічний стан. Дослідження функціонування в мікротексті

© Охріменко В. І. [Охрименко В. И.] valeriaaisabella@ukr.net

Відношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного поля необхідності (на матеріалі італійської мови) (Українською)

[Отношения в системе модальных значений когнитивно-семантического поля вероятности (на материале итальянского языка) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

модальних одиниць має здійснюватися з опорою на епістемічний модус як домінантний та характер його контамінації іншими модусами (перцептивним, емотивним, волітивним, аксіологічним) в аспекті їх впливу на ступінь детермінованості епістемічного стану суб'єкта. Адже за різними епістемічними станами (від незнання до знання, а також епістемічними станами різного ступеня привативності, що займають проміжне положення між цими крайніми точками виміру) містяться ментальні моделі різного ступеня повноти і деталізації [4, с. 257]; [6]; [8]; [10].

За словами Р. І. Павіленіса, будь-яке висловлення мовця, що виражає епістемічні стани (знання, точку зору, впевненість, сумнів, невпевненість) є пов'язаним з іншими інтенціональними станами (бажанням, наміром, волевиявом), навіть якщо вони не знаходять експліцитного вираження [3, с. 382]. Необхідним є виявлення системних зв'язків між різними складниками ментальної сфери суб'єкта, що оцінюється з позицій модальності, шляхом дослідження специфіки розгортання інформації в мікротексті за перцептивним, емотивним, волітивним, аксіологічним векторами в аспекті її впливу на епістемічний вектор. Під вектором мікротексту розуміємо вербалізацію інформації, пов'язаної з певною сферою свідомості суб'єкта (наприклад, емотивний вектор міститиме мовні засоби емотивної семантики).

Мовні засоби вираження імовірності – це модальні одиниці (різнорівневі мовні засоби епістемічної семантики). Найуживанішими з них є: *forse, magari, improbabile, poco probabilmente (poco probabile, poca probabilità), probabilmente (probabile), molto probabilmente (molto probabile), con ogni probabilità, non ci possono esser dubbi, non c'è dubbio, senza alcun dubbio, senza dubbio, dovere*. Заданість шкали виміру визначає таку характеристику модальних засобів, як вживання кванторів (*molto, poco, alcun*). За формальною структурою переважна більшість перелічених модальних засобів є фіксованими модальними структурами (ФМС). Їх фіксованість полягає у наявності в їхній структурі “постійних”, тобто “фіксованих” складників: прийменників, часток, кванторів, екзистенційного предиката *essere*. Така структура модальних засобів КСП імовірності є закономірною: адже традиційно епістемічна модальність розглядається в аспекті концептуалізації інформації суб'єктом пізнання [7]; [9]; [11]. Найважливішою характеристикою кванторів є “кореляційність, у першу чергу залежність” [5, с. 117], а дослідження модальних засобів поля імовірності, до складу яких входять квантори, у зв'язку з параметрами мікротексту їх функціонування дозволяє виявити зв'язок епістемічного стану суб'єкта з іншими чинниками, що впливають на модальну оцінку, а саме: перцепцією, емоційним станом, волевиявом, системою цінностей.

В результаті аналізу фактичного матеріалу ми виділили такі різновиди

(Problems of linguistic semantics)

Relations in the system of modal meanings of the cognitive-semantic field of probability (in Italian) (in Ukrainian)

[Vidnoshennja u systemi modal'nyh znachen' kognityvno-semantychnogo polja neobhidnosti (na materialii italij's'koi' movy)]

© Okhrimenko V. I. [Ohrimenko V. I.] valeriaisabella@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

модальних значень КСП імовірності: 1) епістемічної можливості; 2) контамінованого значення епістемічної можливості й епістемічної імовірності; 3) епістемічної імовірності; 4) контамінованого значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності; 5) епістемічної необхідності. Кожне з виділених нами модальних значень характеризується специфічними засобами вираження (модальними одиницями). У свою чергу кожна модальна одиниця має власну смислову структуру, що визначається на основі аналізу закономірностей вербалізації певних мовних засобів у мікротексті її функціонування. *Смислова структура модальної одиниці* складається з ядра (власне семантика модальної одиниці), приядерної зони (безпосередня сполучуваність модальної одиниці), ближньої периферії (мовні засоби, що вживаються у висловленні, до складу якого входить модальна одиниця) та периферії (мікротекст функціонування модальної одиниці).

На основі аналізу мікротексту функціонування модальних одиниць епістемічної семантики ми виділили 5 модальних значень модального поля імовірності. Детальна інформація міститься у роботі [2, с. 220–266]. У межах даної статті ми окреслимо у загальних рисах сутність кожного з модальних значень і розглянемо смислову структуру найуживаніших мовних засобів вираження кожного з модальних значень на рівні приядерної зони та частково ближньої периферії.

В основі *модального значення епістемічної можливості* міститься множинність інтерпретацій фрагмента дійсності, зумовлена привативним епістемічним станом суб'єкта модальної оцінки (незнання або неповного знання). При цьому невизначеність епістемічного стану може бути зумовлена як об'єктивними чинниками (фрагмент дійсності, що сприймається сенсорно, не підлягає наочному виміру і невизначений епістемічний стан є заданим), так і суб'єктивними чинниками (емоції послаблюють раціональність, спричиняють емоційно контаміновану дію). Найуживанішим мовним засобом вираження цього модального значення є модальний прислівник *forse*.

До приядерної зони *forse* потрапляють перцептивні предикати *sembrare, parere* (що здебільшого функціонують у ролі не ментальних предикатів, а саме перцептивних), прислівники на позначення заперечного епістемічного модусу *chissà, chissò*, ментальні предикати на позначення епістемічного стану незнання *non sapere, ignorare*, диз'юнктивні конектори альтернативності (*o*), апроксиматори. Ці мовні засоби вказують на потенційну невизначеність епістемічного стану суб'єкта модальної оцінки. Наприклад: : “*O forse le vuoi in parte in biglietti da cento?...*” (Moravia, p. 122). *Se fossi arrivato prima, se fossi arrivato anche solo due anni fa a dirmi*

© Охріменко В. І. [Охрименко В. И.] valeriaisabella@ukr.net

Відношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного поля необхідності (на матеріалі італійської мови) (Українською)

[Отношения в системе модальных значений когнитивно-семантического поля вероятности (на материале итальянского языка) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

tutte quelle belle parole, chissà, forse si era ancora in tempo (Verasani, p. 46). (...) ma forse era soltanto scema, almeno c'era da pensarlo vedendola ritta davanti ai fornelli con tutta la faccia tirata in un suo riso muto (...) (Moravia, p. 9).

В основі контамінованого модального значення епістемічної можливості й епістемічної імовірності міститься зниження ступеня імовірності модальної оцінки і введення оцінно асиметричної гіпотези зі зміщенням від полікаузальності до монокаузальності. Зміщення до монокаузальності посилюється із зменшенням залежності епістемічного модусу від емотивного, елімінації суб'єктивних чинників (емоційний стан, емотивно контамінований намір), зростання питомої ваги об'єктивних чинників (відсторонена оцінка, опора на логічну зумовленість). Найуживанішими мовними засобами вираження цього модального значення є модальні прислівники *fors'anche* та *magari*. У приядерній зоні засобів вираження модального значення вживаються ментальні предикати у сполученні з лексичними одиницями на позначенні точності (*non sapere esattamente, non sapere di certo*), що вказує на неточне знання, але не на незнання взагалі. До приядерної зони *magari* відносяться допустовий конектор *anche* (*magari anche*), адитивний конектор *e* (*e magari*), а також маркер епістемічної імовірності *forse*. Наведемо приклади: *Mi piaceva pensarci la sera prima di addormentarmi, la mattina prima di levarmi dal letto e, magari, anche di giorno (...)* (Moravia, p. 44). (...) *mi venne compassione di lei, di me e magari anche di Rigamonti* (Moravia, p. 46). Також *magari* сполучається з конектором альтернативності *o*. Наприклад: (...) *o magari è uno scrittore italiano che detesta che qualcuno venga giudicato migliore di lui* (*L'espresso* 2008, p. 135).

Модальне значення епістемічної імовірності імплікує різну за ступенем спрямованість до монокаузальності при інтерпретації інформації мовцем – суб'єктом модальної оцінки. Прототипна епістемічна імовірність ґрунтується на провідній ролі епістемічного стану суб'єкта при здійсненні модальної оцінки; потенційна суперечність ситуативно заданої інформації у якісному (кількісному) відношенні і фонових / ситуативних знань суб'єкта є врівноваженою, а реконструкція (прогнозування) дій або перебігу подій здійснюється з опорою на прецедент, фонові та вивідні знання. Епістемічна імовірність допускає градацію, що відображається у фіксованих модальних структурах – засобах вираження цього модального значення. Мовні засоби прототипної імовірності *probabilmente, probabile, probabilità* при сполученні з кількісними кванторами та квантором всезагальності *poco, molto, più, meno, ogni* утворюють модальні структури, що відображають вимірний підхід до дійсності крізь призму епістемічного стану суб'єкта модальної оцінки. До складу зазначених мовних засобів ще не потрапляє екзистенційний предикат. У приядерній

(Problems of linguistic semantics)

Relations in the system of modal meanings of the cognitive-semantic field of probability (in Italian) (in Ukrainian)

[Vidnoshennja u systemi modal'nyh znachen' kognityvno-semantychnogo polja neobhidnosti (na materialy italij's'koi' movy)]

© Okhrimenko V. I. [Ohrimenko V. I.] valeriaisabella@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

зоні модальних структур найчастіше вживаються числівники, апроксиматори у сполученні з кванторами всезагальності, дієслова на позначення зміни кількості (*aumentare, diminuire*). У такий спосіб відображається сутність модального значення. Наприклад:

Venanzio è morto nell'edificio, e più probabilmente nella biblioteca (Eco, p. 114)
“Una porzione di immobile nel grossetano”, probabilmente il 50 per cento della villa al mare che nessuno pignora (L'Espresso, p. 74). Peraltro anche Venanzio lavorava con un leggio, perché probabilmente consultava manoscritti in prestito all'abazia, di cui si faceva copia (Eco, p. 135).

В основі контамінованого модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності є введення монокаузальної гіпотези або умовиводу, при цьому відбувається трансформація епістемічного стану суб'єкта модальної оцінки: від сумніву до впевненості. Саме тому засоби вираження цього модального значення – ФМС – містять у своєму складі заперечний квантор, модальний предикат можливості та екзистенційний предикат, що вказують на заперечення (можливості) сумніву. До приядерної зони цих засобів найчастіше також потрапляють заперечний квантор та екзистенційний предикат *essere*. Ті засоби вираження модального значення, які є модальними структурами, до складу яких входить квантор та екзистенційний предикат (*senza alcun dubbio, non c'è dubbio*), містять у ближній периферії ментальні предикати на позначення позбуття сумніву *rassicurarsi, convincersi*, що існував до продукування модального висловлення. У мікротексті здійснюється розгортання текстових векторів з відповідною інформацією. У такий спосіб виражається сутність модального значення, що ґрунтується на переході від сумніву до впевненості. У випадку сполучення з квантором *alcun* утворюється ФМС *senza alcun dubbio*, що найчастіше сполучається з екзистенційним предикатом *essere* (*è, senza alcun dubbio*). Наприклад: *Senza dubbio, è questa (Eco, p. 321).*

В основі модального значення епістемічної необхідності міститься введення умовиводу з опорою на вже відомий квант інформації: йдеться не про процесуальність отримання знань, а про оперування вже відомими знаннями. Висловлення епістемічної необхідності надає статусу існування інформації, яка в ньому міститься. Засобом вираження цього модального значення є модальна структура (конструкція) *dovere* + інфінітив, що містить у приядерній зоні допоміжні дієслова *avere, essere*. При цьому в ближній периферії зазвичай не містяться дейктичні показники присутності суб'єкта модальної оцінки, яка спрямовується не на самого суб'єкта, а у зовнішній світ. До приядерної зони *dovere* + інфінітив потрапляють засоби вираження

© Охріменко В. І. [Охрименко В. И.] valeriaisabella@ukr.net

Відношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного поля необхідності (на матеріалі італійської мови) (Українською)

[Отношения в системе модальных значений когнитивно-семантического поля вероятности (на материале итальянского языка) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

суб'єктивно-оцінного модального значення: *certo, di certo, certamente*, що пояснюється збігом у модальних засобів вираження цих значень семантичних імплікатур асоціативності й оцінності. За умови відсутності у приядерній зоні засобів суб'єктивно-оцінного модального значення до ближньої периферії потрапляють ментальні предикати на позначення результативної (а не процесуальної) ментальної діяльності (*capire, dedurre, giudicare, intravedere*). У такий спосіб відображається сутність модального значення деонтичної необхідності. Наприклад: "*Dev'essere un altro ospite*" disse donna Rachele "*ho sentito il passo di un cavallo*". (...) *Un altro ospite parlantava con Annesa davanti al portone* (Deledda, p. 31).

Порівнюючи вживання дієслів епістемічної семантики у приядерній зоні та ближній периферії засобів вираження модальних значень, що структурують КСП імовірності, можна простежити поступовий перехід від невизначеності (включаючи потенційну невизначеність для засобів епістемічної можливості) до часткової визначеності, що вимірюється за шкалою 'менше – більше', і до повної визначеності, характерну для засобів епістемічної необхідності, що виявом континуальності і градуальності.

Висновки

Власне мовні засоби вираження модальних значень поля імовірності відображають поступовий перехід від потенційно заданої невизначеності до повної визначеності. При потенційно заданій невизначеності, у випадку неможливості наочного виміру інформації модальний маркер *forse* може вступати у синонімічні відношення з перцептивними предикатами *sembrare, parere*. При повній визначеності інформації, що оцінюється з позицій модальності, їй надається статус існування: до складу модальної структури – засобу вираження епістемічної необхідності входить деонтичний предикат *dovere*. Ця тенденція спостерігається і у ближній периферії засобів усіх модальних значень КСП імовірності. Вживання дієслів епістемічної семантики у приядерній зоні та ближній периферії свідчить про поступовий перехід від невизначеності (включаючи потенційну невизначеність для засобів епістемічної можливості) до різного ступеня визначеності, і нарешті, до повної визначеності, характерну для засобів епістемічної необхідності. Це є виявом континуальності і градуальності у системі модальних значень КСП імовірності.

Література

1. Бондарко А.В. Темпоральность / Александр Владимирович Бондарко // Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность: [коллективная монография в 6

(Problems of linguistic semantics)

Relations in the system of modal meanings of the cognitive-semantic field of probability (in Italian) (in Ukrainian)

[Vidnoshennja u systemi modal'nyh znachen' kognityvno-semantychnogo polja neobhidnosti (na materialy italijs'koj movy)]

© Okhrimenko V. I. [Ohrimenko V. I.] valeriaisabella@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Беляева Е. И., Корди Н. Н., Цейтлин С. Н. и др.]. – Л. : Наука, 1990. – С. 5–58.

2. *Охріменко В. І.* Онтологія та гносеологія категорії модальності в італійській мові: Дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.05 “романські мови” / Валерія Ігорівна Охріменко. – КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2012. – 612 с.

3. *Павилёнис Р. И.* Понимание речи и философия языка / Роландас Ионович Павилёнис // Новое в зарубежной лингвистике / отв. ред. Б. Ю. Городецкий. – Вып. 17. – М. : Прогресс, 1986. – С. 380–388.

4. *Переверзев К. А.* Пространства, ситуации, события, миры: К проблеме лингвистической онтологии / К. А. Переверзев // Логический анализ языка. Языки пространств: сб. науч.-аналит. обзоров. – М. : Языки русской культуры, 2000. – С. 255–267.

5. *Тошович Б.* Квантитативная категоризация и категориальная квантификация / Б. Тошович // Логический анализ языка. Квантификативный аспект языка. – 2005. – С. 104–126.

6. *Croft W.* Typology and universals / William Croft. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 341 p.

7. *Davidson G. A.* Alfarabi, Avicenna, and Averroes, on intellect. Their cosmologies, theories of the active intellect, and theories of human intellect / Herbert A. Davidson. – N.Y.; Oxford : Oxford University Press, 1992. – 363 p.

8. *Drubig H. B.* On the syntactic form of epistemic modality / Hans Bernard Drubig. – Tübingen: University of Tübingen, 2001. – 52 p.

9. *Fodor J. A.* Concepts. Where cognitive science went wrong / Jerry A. Fodor. – Oxford: Clarendon Press, 1998. – 174 p.

10. *Karttunen L.* Possible and must / Lauri Karttunen // Syntax and semantics / ed. by John P. Kimball. – N.Y. : Seminar Press, 1972. – Vol. 1. – P. 1–20.

11. *Nuyts J.* Epistemic modality, language, and conceptualization: a cognitive-pragmatic perspective / Jan Nuyts. – L. : John Benjamins Publishing Company, 2001. – 428 p.

Джерельна база

12. *Deledda G.* L'Edera / Grazia Deledda. – Milano : Mondadori, 1950. – 219 p.

13. *Eco U.* Il nome della Rosa / Umberto Eco. – Milano: Tascabili Bompiani, 2006. – 539 p.

14. *L'Espresso*: settimanale di politica, cultura, economia. – N.17 / 1. 05. 2008. – 202 p.

15. *Moravia A.* Racconti romani / Alberto Moravia. – Milano: Bompiani, 1986. – 183 p.

16. *Verasani G.* L'amore è un bar sempre aperto [Risorsa elettronica]: Tratto da: “L'amore è un bar sempre aperto” di Grazia Verasani. – Ravenna: Fernandel Editore, 1999. – Режим доступу: http://www.lieberlieber.it/biblioteca/v/verasani/l_amore_e_un_bar_sempre_aperto/pdf/l_amor_p.pdf

© *Охріменко В. І.* [Охрименко В. И.] valeriaaisabella@ukr.net

Відношення у системі модальних значень когнітивно-семантичного поля необхідності (на матеріалі італійської мови) (Українською)

[Отношения в системе модальных значений когнитивно-семантического поля вероятности (на материале итальянского языка) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>**References**

1. Bondarko A. V. *Temporal'nost'* [Temporality]. Teorija funkcionalnoj grammatiki: Temporal'nost'. Modal'nost' [Theory of functional grammar: Temporality. Modality]. Leningrad, Nauka, 1990, pp. 5–58.
2. Okhrimenko V. I. *Ontologija ta gnoseologija kategoriji modal'nosti v italijs'kij movi*. Dokt, Diss [Ontology and gnoseology of the category of modality in Italian. Dokt, Diss]. Kyiv, 2012. 612 p.
3. Paviljonis R. I. Ponimanije rechi i filosofija jazyka [Understanding of speech and philosophy of language]. *Novoje v zarubezhnoj lingvistike* [New in foreign linguistics], 1986, no 17, pp. 380–388. (In Russian)
4. Pereverzjev K. A. Prostranstva, situatsii, sobytija, miry: K probleme lingvisticheskoy ontologii [Spaces, situations, events, worlds: towards a problem of linguistic ontology]. *Logicheskij analiz jazyka. Jazyki prostranstv* [Logical analyses of language. Languages of spaces]. Moscow, 2000, pp. 255–267. (In Russian)
5. Toschovich B. Kvantitativnaja kategorizatsija i kategorial'naja kvantifikatsija [Quantitative categorization and categorical quantification] // *Logicheskij analiz jazyka. Kvantitativnyj aspekt jazyka* [Logical analyses of language. Quantitative aspect of language]. Moscow, 2005, pp. 104–106. (In Russian)
6. Croft W. *Typology and universals*. Cambridge, Cambridge University Press, 1990. 341 p.
7. Davidson G. A. *Alfarabi, Avicenna, and Averroes, on intellect. Their cosmologies, theories of the active intellect, and theories of human intellect*. N.Y., Oxford, Oxford University Press, 1992. 363 p.
8. Drubig H. B. *On the syntactic form of epistemic modality*. Tübingen, University of Tübingen, 2001. 52 p.
9. Fodor J. A. *Concepts. Where cognitive science went wrong*. Oxford, Clarendon Press, 1998. 174 p.
10. Karttunen L. *Possible and must* Syntax and semantics. N.Y., Seminar Press, 1972. Vol. 1. pp. 1–20.
11. Nuyts J. *Epistemic modality, language, and conceptualization: a cognitive-pragmatic perspective*. L, John Benjamins Publishing Company, 2001. 428 p.
12. Deledda G. *L'Edera*. Milano, Mondadori, 1950. 219 p.
13. Eco U. *Il nome della Rosa*. – Milano, Tascabili Bompiani, 2006. 539 p.
14. *L'Espresso: settimanale di politica, cultura, economia*, 2008, no 17, 202 p.
15. Moravia A. *Racconti romani*. Milano, Bompiani, 1986. 183 p.
16. Verasani G. *L'amore è un bar sempre aperto*. Available at: http://www.lieberlieber.it/biblioteca/v/verasani/l_amore_e_un_bar_sempre_aperto/pdf/l_amor_p.pdf (accessed 26.01.2016)

(Problems of linguistic semantics)

Relations in the system of modal meanings of the cognitive-semantic field of probability (in Italian) (in Ukrainian)
[Vidnoshennja u systemi modal'nyh znachen' kognityvno-semantychnogo polja neobhidnosti (na materialy italijs'koi movy)]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I.] valeriaisabella@ukr.net